

Kenya

En nation i uppror

Sammanfattning

Denna rapport berör de oroliga omständigheterna kring valet i Kenya samt dess möjliga orsaker och konsekvenser. Syftet med rapporten är att med hjälp av relevant material titta närmare på situationen i landet med fokus på vad som kan tänkas ligga bakom befolkningens våldsamma protester och agerande och vilka följder dessa händelser fått. Vidare berörs också det av många ifrågasatta valresultatet samt valets tveksamma genomförande.

För att få en djupare förståelse för situationen har information inhämtats från både svenska och internationella dagstidningar och tidskrifter samt från den egna vistelsen i landet och materialet har sedan beskrivits och diskuterats.

Det rapporten främst kunnat påvisa är att de olyckliga omständigheterna till valet kan bero på en rad olika faktorer i samspel med varandra. Stora klasskillnader, en utbredd fattigdom och en stor maktassymetri som skapar svårforcerade hierarkier och korruption gör att länder som Kenya ofta är sköra och lätt hamnar i obalans vid till exempel val eller andra nationsomfattande händelser.

Att landets befolkning dessutom utgörs och delas av en rad olika folkgrupper varav vissa av dem anser sig blivit undanträngda från sina traditionella landområden kan i sig utgöra en källa till konflikt och har i det här fallet tillsammans med statsmaktens försök att vinna röster genom etnisk lojalitet troligtvis bidragit till att konflikten fått etniska förtecken.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Den 28/2 - 2008 skrev Mwai Kibaki och Raila Odinga under ett avtal gällande en överenskommelse mellan oppositionen och regeringen att bilda en samlingsregering. Underskrifter som, efter starka påtryckningar från övriga världen och stora medlingsinsatser från bland annat Kofi Annan, förhoppningsvis leder till ett slut på det kaos som varit rådande i Kenya sedan presidentvalet i december -07 (Dagens Nyheter, 29/2-08). Denna kamp för rättvisa och demokrati har enligt vissa kommit att bli en fråga om etnisk rensning och har fått såväl lokalbefolkningen som människor från andra delar av världen att göra kopplingar till, och med fasa minnas händelserna i Rwanda 1994. Många människor har förlorat sina liv, familjemedlemmar, hem och levebröd i samband med upproren. Officiellt sett har följderna av valet bidragit till att över 1200 människor omkommit och att mer än 600 000 människor tvingats fly sina hem (Dagens Nyheter, 12/2-08).

Kenya är ett land som, trots motgångar i utvecklingen och ekonomiska kriser i olika omgångar, kommit att bli ett slags föregångare och förebild för andra länder i Afrika.

Landet ses även som ett nav för den finansiella sektorn och handeln i Östafrika och en rad stora internationella organ och organisationer som till exempel FN har valt att förlägga delar av sin huvudverksamhet i huvudstaden Nairobi (swedenabroad.com). Kenya har även lovordats på internationell nivå för att ha varit fredligt sedan självständigheten vilket setts som utmärkande i jämförelse med många av dess grannländer. Landet har dock inte lyckats lika väl med att övervinna den etniska rivaliteten och att lösa landfrågan mellan de olika folkgrupperna som till exempel Tanzania gjort (Dagens Nyheter, 11/1-08).

Frågan många ställer sig nu är hur lång tid det kommer att ta innan landet återfår förtroendet från resten av världen. Turismen utgör en stor del av Kenyas näringsliv och de oroligheter som drabbat landet har lett till att denna inkomstkälla har flytt landet vilket ger ödesdiga konsekvenser för stora delar av befolkningen som är helt beroende av turismen för sin försörjning (Procurement News, 01/2008).

Vilka ytterligare konsekvenser landets kaotiska tillstånd har bidragit till och vad som är de faktiska orsakerna till oroligheterna återstår att se. Vissa menar att valet i sig enbart var droppen som fått bägaren att rinna över och att den egentliga konflikten beror på stora klasskillnader och landkonflikter medan andra påstår att det i själva verket är statsmakten som på olika sätt medvetet frambringat de etniska motsättningarna (Dagens Nyheter, 12/2-08).

En annan viktig fråga är vad som kommer att hända med detta vackra och omtyckta land efter denna oväntade förvandling. Kommer de att klara av att behålla sin ställning i Östafrika, kunna hitta tillbaka till och restaurera det materiella som förstörts och inte minst, kan de återfå alla brutna förtroenden till statsmakten och mellan familjer, grannar och de olika folkgrupperna?

1.2 Syfte

Denna rapport syftar till att få en ökad förståelse för och en närmare inblick i omständigheterna i samband med och efter presidentvalet i Kenya. Vidare avses även att försöka redogöra för möjliga orsaker till händelserna samt de konsekvenser de fört med sig för såväl landet i stort som för dess invånare.

1.3 Metod

Materialet till denna rapport har hämtats ur artiklar publicerade i både svenska och internationella tidningar samt via olika Internetsidor som ansetts vara relevanta för ämnet för att sedan bearbetas, sammanställas och reflekteras kring. Det urval av information som gjorts med fokus på situationens orsaker och konsekvenser har främst grundats på intresset för människans beteende och agerande vid omständigheter som dessa samt utifrån den egna närvaron i landet under pågående oroligheter. Vissa delar i materialet, då främst i diskussionen, är därför självupplevda och de beskrivningar som gjorts utifrån detta bör därför betraktas som författarens egna tolkningar av händelserna.

2. Resultat

2.1 Valet

Att gå till val i Kenya är, precis som i många andra länder i den så kallade tredje världen, ofta förknippat med problem. Redan vid landets första fria val 1992 fick befolkningen erfara etniska oroligheter, till viss del konstruerat av makttörstande politiker samt ett styre präglad av korruption och snedfördelning. 1997 års val kantades även det av våldsamheter och ett tvivelaktigt valförfarande och inför valet 2002 var Odinga och Kibaki eniga om att presidentens enväldiga maktposition borde fördelas ut över flera poster. Tanken var då att skapa en premiärministerpost med ett starkt inflytande för att balansera upp presidentens makt. När oppositionen sedan erövrade makten från den då sittande presidenten Daniel Arap Moi svek dock Kibaki sitt löfte om en maktdelning (Svenska Dagbladet, 25/2-08).

Valet i december 2007 blev heller ingen munter historia. Snarare fick Kenya uppleva ett val kantat av misstankar om valfusk med ett

långdraget efterspel fyllt av våld, massflykt och hela samhällen nedbrända till oigenkännlighet. Såväl inhemska som utländska valobservatörer har ifrågasatt valets legitimitet och det finns en rad olika händelser som stärker dessa misstankar (Dagens nyheter, 12/2-08). Till att börja med meddelades valresultatet först den 30 december, vilket innebär minst en dags försening och Kibaki skyndade sig att svära eden som gör honom till president 20 minuter efter att utgången av valet blivit officiellt. En annan anledning till misstro är det faktum att tusentals personer enbart röstade i presidentvalet och inte i parlaments- eller kommunalvalen som hölls samtidigt. En del av dessa resultat kom dessutom från områden som anses vara Kibaki – vänliga. Vidare har det kommit fram att resultaten för en del valkretsar såg olika ut när de offentliggjordes nationellt jämfört med hur de sett ut när de tillkännagivits lokalt. Det visade sig även att det i en valkrets hade blivit en utgång på 115 % vilket inte borde vara möjligt. I parlamentsvalet vann dessutom Odinga`s parti ODM dubbelt så många platser jämfört med Kibaki`s PNU vilket också ses som en indikation på att presidentvalet inte gått rätt till. Ytterligare tvivel har väckts av Koki Muli som är VD för Institute for Education and Democracy (IED) som varit med och bevakat valet. Hon tror för det första att räkningen av röstsedlarna för presidentvalet avsiktligt försenades till sent in på natten av högt uppsatta valtjänstemän (BBC News, 8/1-08).

Det bestämdes även att röstsedlarna för parlaments- och kommunalvalet skulle räknas först vilket aldrig gjorts vid tidigare val då presidentvalets röster alltid räknats först. Till följd av detta fick många regionalkontor slut på fotogen till belysningen och därför bestämde sig för att fortsätta rösträkningen för presidentvalet nästkommande morgon. Vid rösträkningen dagen därpå visade det sig att det var många fler röster till presidentvalet, upp till 50 000 fler i vissa valkretsar, än till de andra två valen vilket är väldigt underligt då många oftare enbart röstar på de lokala representanterna i den egna regionen eftersom det är detta som har en direkt inverkan på deras vardag. Det är alltså väldigt ovanligt att befolkningen väljer att endast lägga en röst på kandidaterna i presidentvalet och inte i parlaments- och/eller kommunvalet. Allt detta gör att Mrs Muli misstänker att personer har brutit sig in i vissa av de lokaler där man räknat rösterna och lagt till tiotusentals röster medan rösträkarna sovit. Det har också visat sig att det under valdagen varit problem i en valkrets som representerats av Odinga i parlamentet. Där saknades tusentals människor i röstregistret vars efternamn började på bokstaven "O" inklusive Odinga själv. Att detta just råkade ske i en valkrets där många av väljarna är av folkgruppen Luo och därför vanligtvis har efternamn som börjar på "O" hade kunnat leda till en väldigt lämplig tillfällighet till Kibakis fördel om det inte upptäckts (BBC News, 8/1-08).

Till en början krävde Odinga och stora delar av befolkningen att Kibaki skulle avgå och att ett nyval skulle hållas vilket inte alls accepterades av Kibaki själv som ansågs sig vara en rättmätigt utsedd ledare för landet

(Dagens Nyheter, 2/2-08). Efter våldsamma stridigheter och otaliga medlingsförsök har dock de båda parterna slutligen insett allvaret i landets söndring och fördärv. Den politiska lösning som förhandlats fram via medling av bland annat Kofi Annan har lett till att parterna enats om att bilda en koalitionsregering. I detta samlingsstyre kommer sammansättningen att avspegla de båda partiernas ställning i parlamentet där regeringspartiet PNU har 43 platser och oppositionspartiet ODM har 99 platser. De olika ministerposterna kommer också att fördelas mellan partierna på samma sätt och en premiärministerpost kommer att tillsättas. Denna kommer troligtvis att tillfalla Odinga och innebära att styret delas mellan två poster till skillnad från tidigare då presidenten varit ensam makthavare (Dagens Nyheter, 29/2-08). Utöver en lösning på den politiska konflikten har förhandlingarna innefattat tre viktiga delar: få ett slut på det förödande våldet, tackla den humanitära krisen och förhindra att nya akuta konflikter uppstår (Dagens Nyheter, 12/2-08, The East African, 25/2-08). Såväl nationella som utomstående sakkunniga i frågan gör även bedömningen att det krävs ytterligare reformer inom olika områden för att få till en långvarig lösning. Det skulle bland annat behövas en översyn av valsystemet, förändringar av parlamentet, rättsväsendet och grundproblem såsom landägandet och ekonomin (Dagens Nyheter, 15/2-08).

2.2 Varför?

Kenya är ett land med drygt 33 miljoner invånare uppdelade på omkring 42 olika etniska grupper. Den största är kikuyu vilka utgör 22 % av befolkningen följda av luo 14 %, luhya 13 %, kalenjin 11 % och kamba 11 % vilka alla utgör de främsta folkslagen i landet. Kikuyu, den grupp som Kibaki tillhör, härstammar från centrala Kenya medan folkslag som bland andra luo, vilken Odinga tillhör, och kalenjin har sitt ursprung i landets västra delar (The Rough Guide to Kenya, 2006). Gruppen kikuyu har ända sedan självständigheten 1963 varit ett framgångsrikt folk i landet och har under många år haft en väldigt stor ekonomisk makt i jämförelse med de andra etniska grupperna. Utifrån detta har många av landets fattiga och arbetslösa samt en övervägande andel av luofolket som anser sig eftersatta till förmån för Kibakis kikuyuer kommit att bli Odingas och oppositionspartiet ODM`s kärnväljare. Dessa väljare hoppades bland annat att deras röster på ODM skulle ge en jämnare fördelning av landets resurser. Vissa menar att det både historiskt och i dagsläget enbart är en folkgrupp, kikuyuerna, som ges möjligheter och jobb och att en stor del av Kibakis närmaste ministrar har många egenintressen och att det till följd av detta uppstått en del korruptionsskandaler under den senaste regeringsperioden (Dagens Nyheter, 2/2-08). Skandaler som upprört i dubbel bemärkelse då Kibaki vid tillträdet till presidentposten vid valet 2002 utlovade att en av hans största prioriteringar som landets ledare skulle vara att bekämpa just korruptionen (swedenabroad.com). Det finns dock många fattiga även bland kikuyuerna och de som lyckats och är framgångsrika hävdar å sin sida att de arbetat hårt för komma dit de befinner sig idag. Detta visar på

att det, som i så många andra länder med stora klasskillnader, mer handlar om en liten del inom folkgruppen kikuyuer som råder över Kenyas politiska och ekonomiska makt. Att regeringen trots detta lyckats få stort stöd från fattiga kikuyuer handlar troligtvis främst om etnisk lojalitet gentemot den egna folkgruppen vilket är det vanligaste och många gånger självklara sättet att resonera i valfrågan i Kenya. Om dessa människor istället skulle följa andra som befinner sig i liknande livssituationer i landet och rösta på oppositionen i hopp om en förändring skulle det politiska styret förmodligen bedrivas av Odinga eller någon annan inom ODM. Ett exempel på detta är parlamentsvalet där oppositionen vann överlägset över regeringssidan (Dagens Nyheter, 2/2-08).

Vad gäller den etniska lojaliteten har dock även oppositionen förmodligen valt att satsa på detta i slaget om väljarna och det har från flera håll förekommit spekulationer om att de första protesterna i anslutning till valet redan i förväg varit planerade av oppositionen (Dagens Nyheter, 2/2-08). Det har visat sig att ett hemligstämplat dokument beskriver ODM` s valstrategi läckt ut och i denna kan man läsa hur en anti – kikuyu kampanj skulle vara till fördel för partiet och Odinga. I dokumentet beskrivs kikuyuerna som själviska och trångsynta fanatiker, totalt hängivna sin stamledare samt att de aldrig skulle dela en erövrade regeringsmakt med andra folkgrupper. Enligt dokumentet användes ordet "Majimbo", vilket betyder regionalism, som en programpunkt i valpropagandan för att alienera kikuyuer, kambas och asiater. Detta för att försäkra väljarna om att resurser som tilldelas området ska tillfalla dem utan konkurrens från "främlingar" som t.ex. kikuyuer (New African, 02/2008).

I strategin har det även skrivits in i aktivitetsschemat att "etnisk spänning/våld kan användas som en sista utväg" och att de ska "använda ODM anhängare på gräsrotsnivå för att skapa den etniska spänningen i utvalda områden" (New African, 03/2008). Det påstås även att oppositionspolitiker hållit lokala möten i sina väljarområden för att uppmuntra ungdomsgäng att använda våld i sina protester. Dessa lokala ledare ska också ha försett ett av dessa gäng med fordon för att de skulle kunna ta sig till en grannby och bränna hus som tillhörde kikuyuer (Länstidningen, 24/1-08).

Många Kenyaner är förvånade och bestörta över de etniska motsättningarna som brett ut sig över landet. De ser Kenya som ett fridfullt land där olika folkgrupper levt sida vid sida och där de olika folkslagen gjort allt från att gifta sig över gränserna till att vara grannar eller startat företag tillsammans (Dagens Nyheter, 2/2-08). Vissa menar att det som hänt i landet efter valet beror på ilska, rädsla och hämnd. Känslor som uppkommit då många upplevde att Kibaki stal valsegern och i samband med detta också ryckte bort den strimma av hopp om förändring som Odingas väljare röstat för. Denna besvikelse riktades mot Kibakis folk, kikuyuerna och i ett land där till och med politikerna spelar på etnisk tillhörighet är detta ingen långsökt koppling (Dagens Nyheter, 11/1-08). Som svar på våldsamheterna mot sin folkgrupp går kikuyuerna själva till

angrepp mot andra etniska grupper. De har bland annat bildat grupper som går från dörr till dörr för att finna bundsförvanter och om det visar sig att den som bor i huset inte är kikuyu löper hon eller han stor risk att bli dödad. En slags hämnd där människor som känner sig hotade låter den etniska tillhörigheten samla dem i försvar mot "fienden" (BBC News, 29/1-08). Det har alltså gått så långt att raiderna och våldet inte längre till fullo är politiskt motiverat utan istället grundas på våldsdåd och motattacker mellan olika etniciteter (Dagens Nyheter, 31/1-08). Samtidigt handlar konflikten om mer än hämnd och våld mellan folkgrupper.

Klasskillnaderna och den omåttligt stora klyftan mellan fattiga och rika i landet spelar en viktig roll i varför stridigheterna efter valet fått så stora proportioner. Detta i kombination med en utpräglad fattigdom, sanitetsproblem och brist på arbetsmöjligheter gör att många tar tillfället i akt att protestera och till viss del även att sko sig på någon annans olycka samtidigt som landets ledare inte drar sig för att spela ut de "lägre" klasserna mot varandra eller kommer med några lösningar (BBC News, 23/1-08). Regeringens bristande reaktioner på situationen och det faktum att polisväsendet själva står ansvariga för en övervägande del av alla liv som skördats kan också bidra till att människor uppfattar det som om det vore tillåtet att bruka våld och förstöra andras egendomar. Även här handlar det om rädslan att själv bli attackerad och behovet av att försvara sig och sitt (Dagens Nyheter, 12/2-08).

En annan syn på konflikten är att det i första hand handlar om historiska och traditionella landområden. Det har varit stridigheter i markfrågan under valtider sedan 1992, om än inte i denna skala, och hungern efter fruktbar mark har pågått i flera årtionden (BBC News, 28/1-08). Historiskt sett har bland annat masaierna och kalenjifolket blivit undanträngda av brittiska kolonister och de mest fruktbara delarna av The Rift Valley kom att kallas Kenyas vita högland. Vid självständigheten 1963 tillföll och/eller köptes denna mark av kikuyuer och kisii, ibland med hjälp av statliga subventioner, istället för att återgå till masaaier och kalenji (The East African, 25/2-08). Kalenjifolket till exempel, menar precis som många andra att konflikten beror på valet och att de protesterar mot Kibakis påstådda fusk. Kisii säger däremot att kalenjifolket använder sig av valet som ett svepskäl för att få invadera deras landområden, stjäla deras boskap och plundra deras hem. Ur detta uppstår då de tidigare beskrivna våldsattacker som bidrar till hämndaktioner som i sin tur skapar ytterligare våldsdåd (Dagens Nyheter, 27/2-08). Till följd av detta har Kenya kommit att bli en nation där de olika etniska grupperna vallfärdar till sina traditionella landområden och där vistelser på annans mark görs med livet som insats (Dagens Nyheter, 2/2-08).

2.3 Konsekvenser

Våldsamheterna efter valet har bidragit till direkta och via media väl dokumenterade konsekvenser såsom hundratusentals människor på flykt från sina hem och tusentals dödade, vandaliserade skolor, kyrkor och affärsverksamheter, hunger, sorg, skräck och oro, splittrade familjer och

forna vänner som nu blivit fiender. Oroligheterna har dock förutom allt detta också bidragit till mer långsiktiga följder.

“When Kenya sneezes everybody else catches a cold”

Det här citatet från tidningen Procurement News (s.15, kolumn 3 rad 1) beskriver i vilken beroendeställning de angränsande länderna till Kenya befinner sig i och vilken dominoeffekt problemen där skapar på bland annat handeln i grannländerna. Till skillnad från andra länder i Östafrika har Kenya varit ett relativt stabilt och fredligt land under en längre tid vilket gjort att de blivit en föregångare vad gäller ekonomisk utveckling och globalisering i regionen. Att länder som Rwanda, Burundi, Uganda, södra Sudan och Demokratiska Republiken Kongo dessutom inte har någon kust gör dem ännu mer sårbara om/när det blir oroligheter i Kenya (Procurement News, 01/2008). I och med sitt fördelaktiga kustläge och sin relativt välutvecklade infrastruktur fungerar Kenya som ett transitland där till exempel en fjärdedel av Rwandas och Ugandas GDP och en tredjedel av Burundis GDP anländer till hamnen i Mombasa och sedan passerar vidare genom landet ut till dessa länder. Kenyas export till ECA (East African Community) utgjorde år 2006 för 42,6 % av den totala exporten till hela den afrikanska kontinenten. Sedan oroligheterna efter valet har denna korridor stängts av och alla de containrar med varor som inkommit till Mombasa för vidare transport landvägen har blivit kvar där. Det har bland annat rört sig om 100 - tals lastbilar med petroleumprodukter som inte kunnat ta sig fram och då till exempel Uganda och Rwanda är beroende av Kenyas oljeledningssystem har dessa länder fått stor brist på bränsle vilket i sin tur gjort att priserna skjutit i höjden. När oroligheterna var som värst i Kenya under januari månad förlorade Uganda närmare \$600 000 per dag i skatteintäkter och ytterligare \$588 000 i exportintäkter på grund av bland annat transportstörningar. De olika ländernas regeringar har undersökt alternativa transportvägar och den enda lösningen i dagsläget är att gå via Tanzania. Denna väg är dock problematisk då hamnen i Dar es Salaam inte har tillräcklig kapacitet och då järnvägen i Tanzania är alltför bristfällig (New African, 03/2008).

Ett annat problem som även drabbar resten av den östafrikanska regionen är de flyende turisterna. Västerlänningar har en tendens att generalisera och dra de afrikanska länderna över en och samma kant vilket gör att de många gånger inte vågar resa till något land i Afrika på grund av ett kaotiskt Kenya. Vad gäller Kenyas egen turism bidrar de utländska resenärerna årligen med cirka \$900 miljoner till landets intäkter och med alla avbokade och inställda resor blir såväl landets ekonomi som arbetande inom turismnäringen hårt drabbade. Det enda alternativet för att få tillbaka turisterna blir att hotellägare och researrangörer tvingas sänka sina priser och ge orimliga rabatter samtidigt som de tvingas dra ner på personal för att ha råd att ha kvar sin verksamhet överhuvudtaget. Detta i sin tur slår hårt mot den redan utsatta lokalbefolkningen vilka

tvingas ut på en arbetsmarknad som redan innan oroligheterna såg väldigt mörk ut. En arbetsmarknad som på grund av situationen i landet blivit än värre då många investerare, såväl lokala som utländska, riskerar att dra öronen åt sig och inte längre vågar satsa sina kapital i Kenyas nu så instabila marknad. Vidare har många verksamheter, företag och även infrastruktur förstörts rent materiellt under upplöpet vilket kommer att ta tid och pengar att återuppbygga (Procurement News, 01/2008).

Utöver turismen är jordbruks- och trädgårdsnäringen de viktigaste pelarna i den kenyanska ekonomin och närmare 80 % av den arbetsföra befolkningen finns inom jordbruks- och matindustrin. Kenya är det näst största exporterande utvecklingslandet av snittblommor i världen och den näst största av alla utvecklingsländer när det gäller export av grönsaker till EU. I dagsläget finns det 150 000 anställda inom denna sektor och en stor del av produktionen bedrivs i The Rift Valley som är ett av de områden som drabbats värst av våldsamheterna.

En del av dessa jordbrukare har fått offra sina liv i konflikten och många har blivit tvungna att fly sina gårdar vilket minskat produktionen drastiskt och i vissa fall även gjort att den helt uteblivit (Procurement News, 01/2008). Detta skapar inte bara problem med exporten av varor utan bidrar också till en bristande tillgång på produkter i butikerna vilket i sin tur gör att bland annat matpriserna skjuter i höjden (Dagens Nyheter, 2/2-08).

3. Diskussion

Kritiker menar att det är politikerna själva, deras valpropaganda och deras sätt att spela på etnicitet för att vinna röster som fått det negativa etniska fröet att gro och kaos att uppstå.

Ja, kanske är det precis så det börjar när nationer och/eller människor som tidigare levit i fred plötsligt väljer sida och på ett hänsynslöst sätt förkastar dem som inte anses höra dit.

Kanske är det just ett sådant frö som med hjälp av bland annat media börjat gro och sätta rötter och som med lite näring i form av andra underliggande konflikter frodas för att slutligen breda ut sig till ett nästintill obekämpbart ogräs. Eller, är det de underliggande konflikterna angående rätten till de traditionella landområdena som är roten till allt ont i Kenya och som innan valet endast varit en pyrande hög med aska, men som i och med valet fått en nytändning? De starka och våldsamma reaktionerna med etniska förtecken skulle också kunna tolkas som symptom på det mångfasetterade och svårbekämpade begreppen fattigdom och klasskillnader. Tillstånd där orättvisor egentligen är en del av vardagslivet och där drömmen om ett bättre liv långsamt försvinner i takt med att politikernas och andra välbeställdas madrasser blir allt tjockare och knöligare av undanstoppade mutor, biståndspengar och feta lönelöft. Det finns dock troligtvis en gräns för hur mycket orättvisor ett folk och en

nation kan klara av och då är kanske ett illa genomfört presidentval det som rågar bågaren och får ilskan efter alla år av hårt slit att rinna över.

Det finns säkerligen många samverkande faktorer till händelserna i samband med valet och oberoende av vad som orsakat situationen i landet behövs det en långsiktig och rättvis lösning där alla, oavsett status eller etnisk tillhörighet, känner sig inkluderade och respekterade. Ett sådant arbete kräver noga överväganden, finkänslighet och vidsynthet där allas väl och ve tas i beaktande. En av de frågor som jag tror fordrar mycket uppmärksamhet är hur befolkningen ska kunna släppa de etniska motsättningar som legat som en tät dimma över landet sedan årsskiftet och gå tillbaka till ett liv där olika folkslag lever sida vid sida? Klarar man som människa att gå vidare utan att döma och anklaga efter att ha fått uppleva så mycket smärta och sorg? Jag tror att det kommer ta lång tid för en människa som bevittnat hur en familjemedlem blivit nedslagen eller kanske mördad av en person ur en annan folkgrupp att sedan kunna se andra personer ur denna folkgrupp som goda grannar, vänner eller potentiella partners. Risken finns att konflikterna efter valet har utgjort grunden för mer långsiktiga och djupgående etniska klyftor där lojaliteten till den egna folkgruppen sträcker sig längre än vem man röstar på i valen. Om ingen reagerar kanske det går så långt att professionella som till exempel läkare och lärare enbart behandlar eller undervisar personer med samma etniska tillhörighet som de själva eller att hyresvärdar endast hyr ut bostäder till människor från den egna folkgruppen. Förhoppningsvis är Kenyas befolkning klokare än sina politiska ledare och kan skilja på sak och person, men med tanke på våldets omfattning och hur fort det eskalerade efter valet ligger detta scenario och gnager som en öm punkt i mitt bakhuvud.

Hur den kaotiska situationen hanterades av statsmakten i form av polisiära insatser är också något som skrämmer mig och som med all säkerhet bidrog till att sammandrabbningarna blev fler och mer våldsamma än nödvändigt. Våldigt många av dem som dödats i samband med konflikterna föll offer för polisens kulor eller så kallade ingripanden och de flesta av dessa var helt oskyldiga män, kvinnor och barn som bara råkade befinna sig på fel plats vid fel tillfälle.

Under min vistelse i Kenya träffade jag en kvinna vars grannes son blivit ihjälskjuten av polisen. Han var 8 år gammal och satt och lekte med sin kompis på trottoaren utanför deras hem i ett så kallat slumområde utanför Nairobi när han blev träffad av polisens ammunition. En ensamstående mamma i samma område avled efter att hon träffats av skott från polisens vapen som gått rakt igenom hennes tunna husvägg och en annan kvinna förlorade båda sina barn inom loppet av en månad till följd av polisens försök att stoppa upproriska demonstranter. Demonstranter som inte ens befann sig i närheten av dessa familjers bostadsområden. Efter att förbudet mot all mediasändning hävts rapporterades det dagligen i tv, tidningar och radio om liknande händelser där oskyldiga människor fallit offer för polisens övervåld. När deras agerande ifrågasattes av reportrar

och andra observatörer sa de till sitt försvar att deras uppgift var att upprätta ordning i landet och att de hade slut på gummikulor och därför var tvungna att använda sig av skarp ammunition... ja, vi har olika sätt att se på ordning och reda och alla sätt kanske kan anses vara bra utom de dåliga när det gäller att få kontroll över ett kaos. Många personer jag pratade med där nere var dock helt ense och övertygade om att situationen inte alls hade varit lika våldsamt om regeringen och polisen bara låtit dem demonstrera med sina hemmagjorda plakater på gatorna och fått uttrycka sina protester som rättmätiga medborgare i ett land som kallar sig en demokrati med allt vad det innebär.

Trots allt elände som drabbat Kenya de senaste månaderna fick jag ändå en känsla av hopp om framtiden när jag var där. Många av de människor jag träffade tror fortfarande på en förändring till det bättre och det mest beundransvärda är att de orkar och kan se att det ur allt detta kaos faktiskt kan komma något gott. Kanske är detta ett sätt att finna någon mening med alla de liv som spillts eller kanske grundar sig denna styrka på att de till skillnad mot många av oss i väst är vana vid att tackla svårigheter av dessa slag och att de gång på gång varit tvungna att resa sig och gå vidare. Jag hoppas verkligen att deras tro och styrka kan försätta berg, i det här fallet i form av maktlystna politiker, och att erfarenheterna som Kenya fått i samband med dessa händelser uppmärksammas och tas till vara av såväl den egna nationen och dess ledare som av andra länder i liknande situation.

Referenslista

Kabukuru, W. (2008). The soul-searching begins. *New African*. No 471. s.26-29.

Kabukuru, W. (2008). What went wrong. *New African*. No 470. s.20-22.

Mbaria, J. (2008). Rift Valley land issues date back to the colonial period. *The East African*. 25/2-2/3. No. 695. s.10.

Musinguzi, B. (2008). Kenyan crisis impacts on region. *New African*. No 471. s.30.

Musoke, M. (2008). Two bulls, one kraal, no winners. *Procurement News*. Vol. 2. (18). s.15-22.

Ochieng, Z. (2008). What Kenya must do to resolve political impasse. *The East African*. 25/2-2/3. No. 695. s.9

Trillo, R. Jacobs, D. Luckham, D. & Paterson, D. (2006). *The Rough Guide to Kenya*. Rough Guides.

Internetkällor

BBC News. Publ. 2008-01-01, 2008-01-23, 2008-01-28, 2008-01-29.
<http://news.bbc.co.uk/>

Dagens Nyheter, nätupplaga. Publ. 2008-01-11, 2008-01-31, 2008-02-02, 2008-02-12, 2008-02-15, 2008-02-27 och 2008-02-29.
<http://www.dn.se>.

Länstidningen, nätupplaga. Publ. 2008-01-24. <http://www.ltz.se>.

Utrikesdepartementet, svenska ambassaden – Nairobi.
<http://www.swedenabroad.com>.
Hämtad 2008-03-12.

Svenska Dagbladet, nätupplaga. Publ. 2008-02-25. <http://www.svd.se>.